

પવિત્ર

# મોહિની.

—૦૦૦૦—

પ્રેમી ભાઈઓ અને નિતીપાત્ર બહેનો માટે

પ્રસિદ્ધ કર્તી.

મગીરદાર વાગભારથી ઉર્દૂ અગ્રતભારથી  
સુરજભારથી સ્વામી

સ્થળ મોળે ઓગણજ અને અમદાવાદ  
કુધાધારીની વાડીના.

વિનય સત્વ લેનાર ને, પરખી લે પરમાણી  
પવિત્ર મોહિની શું હશે, બાળ્ય જોજ તુ શાશ્વ.

આવૃત્તિ પહેલો

અમદાવાદ-બયન્તિ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ

સંવત ૧૯૬૩ સને ૧૯૦૭

કીંમત ૦-૧-૦

# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૌપીરાગિદ વિભાગ ]

અનુવ્રમાંક ૧૮૨૬ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પવિત્ર ઔદિની

વિષય

૫૪

પવિત્ર

# મોહિની.

—૦૦—

પ્રેમી ભાઈઓ અને નિતીપાત્ર બહેનો માટે

પસિદ્ધ કર્તા.

જાગીરદાર વાગભારથી ઉર્ફે અગ્રતભારથી  
સુરજભારથી સ્વામી

સ્થળ મોળે ઓગણજ અને અમદાવાદ  
દુધાધારીની વાડીના.

વિનય સત્વ લેનાર ને, પરખી લે પરમાણુ;  
પવિત્ર મોહિની શું હશે, જાણ્ય એજ તુ શાણુ,

આવૃત્તિ પહેલ્લી

ધો જયન્તિ પિન્ટિંગ પેસ-અમદાવાદ.

સંવત ૧૯૬૨ સને ૧૯૦૬

કીમત ૦-૨-૦

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય  
અમદાવાદ  
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ  
૧૮૨૬

# અર્પણપત્રિકા.



રાહ. હરિગીતની દશીના.

શુભ નામ નરશીભાઇનું મુજ હૃદયથી ભૂલાયના,  
તે કારણે આ બૂક અરપુ પ્રેમથી ધરી ચાલના;  
અશલાલી ગામે સ્નેહી નામે એક નરશી ભાઇ છે,  
જેણે ધરી ઉર ઉલટને એક ખાંભ હરિની સાહી છે;  
પ્રેમી પ્રતાપી દેહ જે વિવેકને વહાલો ગણે,  
પરમારથે ધાઇ સદા દૂરીજનોને તે હણે;  
એવી છે જેની ટેવ તેને સાચ કરજો શ્રી હરિ,  
આ લઘુ ખતતી બૂક તે અર્પણ કર પ્રિતી ધરી;  
એક નામ નરશી ભાઇ ખીખ્ર બ્રાત્ર જીણા ભાઇ છે,  
નિતી પરે પ્રિતી ઘણી રીતિ સ્વભાવે ન્યાઇ છે;  
પર દુઃખ દેખી દિવ તપે દિવ થઇ ઉદાર દયા ધરે,  
કોઇ દુઃખી જન શરણે રહેતો તેહનાં કંઠે હરે;  
એવા જે ખંને બ્રાત્ર માતે શુદ્ધ ઉત્તમ લેઉવા,  
છે ધન્ય બોધાભાઇને જે પુત્ર રત્નો બેઉઆ;  
પ્રખ્યાત કુળ કાયા ધરી છે ધન્ય તેઓ કામને,  
હે દેવના પણ દેવ દેખ્યો સ્થાય ખંને નામને.

તા. ૨૧-૬-૦૬

કર્તા,

જાગીરદાર. વાગભારથી ઉર્ફે

અમૃતભારથી મુરજભારથી સ્વામી.

## પ્રસ્તાવના.

વિદ્વાન અને વિનય વહાણી બેહેનો ? અને બ્રાતો ?

આ પુસ્તક મેં મારા પૂરા પ્રેમ પુર્વક સહગુણ સંપન્ન કર્તા અને સ્વધર્મ જાણુ વિનય બેહેનો તથા બ્રાતોને માટે પ્રગટ કરવા નિશ્ચય કરેલો છે. એનો હેતુ એવો છે કે-સદ્ગુણ પુસ્તક વાંચી સાર અહણુ કર્તા. સ્ત્રી તથા પુરુષ વર્ગ. ? આ દુનિયાના ચાલતા બોહોળા વેહેમના બાસથી વેદતાં નુકશાનોથી વિરક્ત થાય ? એટલુંજ નહિ પણ કામણુ અને મોહીનીના જન્મ મંત્રના વેહેમી વલણથી મુક્ત થઈ સાવચેત બને એજ છે.

આ દુનિયામાં ખરી ચીજ સ્વાર્થ છે એ સૌ કોઈ જાણુ છે એટલે દુકામાં કહીએ તો સ્વાર્થ વગરની કાંઈ પણ બાબત છેજ નહિ એ દ્રઢ છે. તો તે ઉપરથી વિચાર કરતાં જણાશે કે-કેટલાક અંધકારો પેસાની પ્રાપ્તી કરવાને; મેહેરબાની યા આબરૂ મેળવવાને; કે કોઈ પણ ખીજ કારણુ અર્થે સારાં પુસ્તકો તૈયાર કરે છે. પરંતુ હુંતો દ્રક્ત મારો ઉપર જણાવેલો હેતુ પાર પાડવાની આશા રાખી આ પુસ્તક આપ સુઝ બેહેનો તથા બ્રાતોને ઉપયોગમાં લેવા સાર પ્રગટ કરુંછું તે સ્વિકાર કરી. અતથી ધતિ સુધી વાંચી જવા તરફી લેશો. એ મારો પ્રથમ ઉદ્દેશ છે.

સજ્જનને સચવું સદા, એવી મારી દેવ,  
નિતિ રીતિ રાખતાં, રેહેશે રાજ દેવ;  
માટે કહુંછું માનજો, હે બેહેનોને બ્રાત,  
મનરૂપી તુરવાર લઈ, સામિત કરજો વાત.

હે જાતો ત્યાં બેહેનો ? આપની સ્વલ્પ સેવામાં હું એક અલ્પ મનુષ્ય પ્રાણી સ્વદેશમાં ઉછરાયેલો. તે સદ્મિત્રેના સંહવાસથી દિનપ્રતિદિન દર્પણરૂપ દુનિયાનો ચિતારો હૃદયમાં લેવા ઉત્સાહ રાખી જીણી દ્રષ્ટીએ અવગ્રોહન કરતો હતો તેમાં મને આ વિષય લખવા રચી ઉત્પન્ન થવાથી મારે કબજે નહિ રહેનાર મારી જનુની જ્ઞાસાએ મને અતિ સત્વરે પગલું ભરાવ્યું છે.

વિચાર કરતાં વળી એમ પણ જણાયું કે સંસારમાં રહી સર્વ બાબતની નિપુણતા મહણુ કર્યા સિવાય કોઈ પણ બાબત પશ્ચિલકમાં મૂકવી એ મથાર્થ નથી—તો પણ છેવટે આ અરજના અંતમાં મારે જાહેર કરવાનું એજ છે કે, આ પુસ્તકને સત્વરે બાહાર પાડવાનો હેતુ જુજ અનુભવ થએ પણ એવો સિદ્ધ થયો કે—આલસ જમાનામાં કેટલાંક તર વયમાં સ્ત્રી પુરુષો કામણ અને મોહિની એ શું છે તેનો પુરો અર્થ પણ જાણતાં નથી. છતાં તેમાં અમત્કાર માની, તેનાં બાવિક ભડોલો થઈ જ્યાં ત્યાં દૈપકના પતંગીયાની માફક બેહેમના વમળમાં જોયાં ખાયાં કરે છે. અને છેવટે જેમ માછી બુદ્ધિ વગરનાં મુઠ માછલાંને છેતરી પોતાની જાળમાં ફસાવે છે તેમજ જંત્ર મંત્ર અને તંત્રના કરનાર ઢોંગી ધુતારાઓ બિચારાં બાળાણુ અને બોળા દિલનાં મનુષ્યોને બેહેમની ભૂતીમાં ભરમાવી પોતાની દુષ્ટ મુરાહ પાર પાડે છે. એવા મને કેટલાક બનાવો દ્રષ્ટીગોચર થવાથી મારા મનમાં આ વિષયને માટે કેટલાક તુરંગોએ પ્રવેશ કાઢો, જેથી લખી બાહાર પાડ્યો છે એનો તમામ સાર લક્ષમાં લેશો તો જણાશે કે મનુષ્યના સમગ્રજીવ એજ મોહિની છે અને ખાઈના સપાળાં હોંમ છે.

# મોહિની.



સનજનોને સારી સલાહ.

શુભ સનજનની પ્રિતથી, દુઃખ તેતો દૂર જાય.  
મિત્ર મળે જે સદગુણી, તો સુખજ બહુ થાય.  
સમગ્રુ આણે સત્યથી, શુભ પુસ્તક લે સાર.  
નિશ્ચિત આણે ન્યાયમાં, પુસ્તક હૈયા હાર.  
એમજ પુસ્તક શુદ્ધથી, સદા ચાર લેવાય.  
સદગુણી સાધુ સમુ', એ પુસ્તક ટેહેવાય.  
માટે પ્રેમી વાંચશે, શુભ પુસ્તક નો સાર.  
સંગત સાચી નહિં ચહે, તે કરશે કુરકાર.

હે બ્રાતો અને બેહેનો ?

આ સંસારમાં દુઃખ વગરનાં જે કે જેને કાંઈ પશુ ચિંતા નથી.  
એવાં મનુષ્યો તો જવલેજ હશે. પરંતુ દુઃખરૂપી હરિઆમાં જોઈ  
ખાતાર ઘણાં મનુષ્યો મળી આવે છે. તે પૈકી જેઓ અજ્ઞાનના લીધે  
સ્વતુરંગિને તાપે થઈ જ્યારે દુઃખ મડે છે ત્યારે નિતિનું પુસ્તક કે  
સનજનની સલાહ નહિં લેતાં જત્ર મંત્ર અને તંત્રના જાણુવાણાની  
સોજીત શોધે છે અને છેવટે તેઓ પાયમાલ થઈ તેમાં સુખ નથી જોતાં  
ત્યારે અકળાઈ ને પાછા વ્યસનીઓ જેવા કે-ભાંગ, મદિરા વગેરેની લેહે-  
જતમાં નીશદીન ગિરફતાર બની રહેનારની શોખતમાં પડી વધારે. દુઃખી  
હાલતમાં આવી જાય છે તેવા કમ આક્રમ વાનને સાચી સલાહ એ છે કે-



આ જીંદગીમાં મનુષ્યને પડતાં સંકરો સહન કરવાના ત્રણ સાધનો છે. તેની પીછાણ રાખી પસંદ કરવામાં બહુ સાવધ રહેવાની જરૂર છે. (૧) એક તો એ કે. પ્રમાણિક મિત્ર. (૨) વશદાર સ્ત્રી. (૩) નિતિનું પુસ્તક એ ત્રણજ સાધન છે. જેમ સાચો મિત્ર ને વશદાર સ્ત્રી. સંકટના સમયે ધૈર્યતા આપી તારનાર નહાવ રૂપ બની મારું દર્શાવે છે. તેમજ નિતિનું પુસ્તક પણ. સાચો સ્નેહી થઈ પડવાને સર્વ પ્રકારે લાયક છે.

જેઓને પ્રમાણિક મિત્ર અને વશદાર સ્ત્રી ના હોય. માખાપ તથા વાલી વારસ વિગરે છોટે હોય, શિક્ષક તથા ધર્મ ગુરુ મળી શકતો ન હોય. ત્યાં તથા સુધરેલી મંડળીના સંયોગથી બે નશીબ હોય, તેઓને સાચી સલાહને સાચો ઉદ્દેશ આપનાર એવા પ્રસંગે ફક્ત નિતિનું પુસ્તકજ સહાય કરે છે.

બળી ધારો કે શુદ્ધ પુસ્તકનું માહાત્મ કેવું છે કે—મિત્ર અથવા સ્ત્રી તેતો કદાચ પ્રેમ પરખવાને માટે પણ ક્ષણ વખત બદલાઈ જઈ પોતે બેવશ બની શકે ખરાં! પરંતુ એવું જ નિતિનું પુસ્તક છે તેતો ક્ષણ માત્ર પણ પોતાની વશદારી છોડતું નથી. કોઈ માણસ પોતાનું તરીબ અજમાવવાને પ્રવાસમાં જાય, દરિઓ ભોંગવે, કે કાયર થઈ ફૂંગરો કે જંગલોમાં અફળાય, થાકોઈ એકાન્તમાં આરામ લેવાને જાય તો તેવા પ્રસંગે એક જગતકર્તા સિવાય તેનો સાચો સાથી કોણ છે? તે વાતચીત કોની સાથે કરશે? તેને મીઠાશની ઉમેદ કોણ પૂરી પાડશે? કોઈજ નહિ—પણ ફક્ત સાર નિતિનું પુસ્તક તેજ.

**માટે હે લાભઓ—**સર્વે પુસ્તકો ઉપયોગીને સહવિચાર દર્શક છે એમ નજ સમજવું. કોઈ લાભ યુક્ત અને કોઈ તદન ખોટા તુરંગો ઉપજાવે એવાં પુસ્તકો પણ ઉત્પન્ન થાય છે. જેમકે

ધર્મ પેંદા થાય ત્યાં કાંકરા છોતાં વિગેરે તેનાં સોખતી પણ તેની સાથેજ અવતરે છે. પરંતુ કીંમત ખરચી ખરીદ કરનાર મનુષ્ય તો ફક્ત ધર્મજ ઉપયોગમાં લે છે. તેવીજ રીતે શુભ પુસ્તકને અંગે ખીજાં પણ કેટલાંક પુસ્તકો ઉત્પન્ન થતાં હશે ખરાં ? પરંતુ ધર્મ-રૂપ જે પુસ્તક વાંચેથી આપણી મુશ્કેલી પાર પડે તેજ પુસ્તક ગ્રહણ કરી તેનો સાર અવસ્યે મનન કરવો જોઈએ. કે જેથી કરીને જીવ-જીતી અનેક ફાળે, આબેહુબ ચિતારથી હૃદયને રોશની ઉપજાવ્યા સિવાય રહેશેજ નહિં.

**પ્રિય જનો !** આપણામાં સાધારણ એવી કહેવત ચાલે છે કે-“જેવી સોખત તેવી અસર.” તે કહેવત એકલી મનુષ્યનેજ નહિં પણ પુસ્તકો ગ્રાહકવામાં પણ લાગુ પડે છે. માટે હે નિતિવાન બ્રાતો ! જે કે તમે પ્રમાણીક મીત્ર અને વક્ષાદાર સ્ત્રી એ જેથી કમનશીબ હો ! તો છું મંત્ર, તંત્ર. એ જાણનારા ઢાંગીઓને ખોટા માની કેળવાએલા અંધકારોનાં શુદ્ધ પુસ્તકો વાંચી સાર ગ્રહણ કરો. કે જેથી કરીને તમારા સંઘના વેહેમોનો નાશ થઈ, શુદ્ધ છાપની મનમાં વૃદ્ધિ થશે. અને હંમેશાં સુખ તથા સંતોષ મળશે.

## (૨) સ્ત્રી પોતાના પતિને તેમજ સાસુ સસરા વગેરેને શી રીતે વશ કરે ? તે વિષ.

કેટલીક બહેનો આપણા હિન્દુ રીવાજ મુજબ લગ્ન થયું કે-તુરંતજ પોતાના પિતાનું કુટુંબ અને ઘર છોડી સાસરીઆંના કુટુંબમાં પ્રવેશ કરે છે. કેટલાંક કુટુંબોમાં બાળલગ્ન થવાથી તેમજ સ્ત્રી કેળવણીની ખામી હોવાથી સાસરે જનાર પ્રેમદાને તેના સાસરીઆં તરફથી દુઃખ રૂપી દરીઆના વેહેનમાં ઉપરની ખામીને લીધે તણાવું પડે છે.

તેમાં કેટલીક બહેનોને તેઓની નણુંદ, ભાગ્યદ, દેરાણી તથા જેઠાણી વીગેરેથી ખીલકુલ બનાવ હોતો નથી. તેથી તેઓ હમેશાં શેહેન વાતમાં લટી પડી એક બીજાને મેહેણાં દુણાં દેઈ પોતાના શરીરોમાં સંતાપ ઉત્પન્ન કરે છે અને તેથી કરીને તેના ઉમર તેને પતિ તથા તેની સાસુ સસરા વિગેરે પણ ઇતરાજ થાય છે અને દીનપ્રતીદીન તેના ઉપરથી પ્રેમ ઓછો કરી તેની પ્રતે દેખ દ્રષ્ટીએ જાંદગી સુધી બેયાં કરે છે જેથી અંતે તે બાઈનાથી સઘળાંની ઇતરાજને કલેશ સહન નહી થવાથી કાયર થઈ પોતાના સાસુ સસરા અને પતિ વિગેરેને વશ કરવાને ધુતારા, કોઈ કામણુડું મણીઆ મનુષ્યની શોધ કર્યા કરે છે. છેવટે તેને ઢાંગી ધુતારો કોઈ મળી આવવાથી તેનું તન મનને ધન, હરણુ કરી કામણુભૂતીમાં લલચાવી ધણું દ્રવ્ય હરણુ કરે છે એટલુંજ નહી પણ તે ધુતારો પોતાની હરેક દુષ્ટ મુરદ પાર પાડે છે. જેમાં કેટલાક તો એવા પણ બનાવ બને છે કે એવાં કર્તવ્યોથી એ પાપીષ્ઠ પ્રેમદા પોતાના પતિ, સાસુ, સસરા વિગેરેપર પાપ દ્રષ્ટીએ જોઈ તેઓના અમુક્ય પ્રાણુ ઇશ્વરના શરણુ કરે છે. જેથી તેનું પાપ ખુલ્લુ થઈ તે પાપીણી દુષ્ટ સ્ત્રી આ લોકમાં અપજ્ઞાના હવેલામાં વાશ કરી પરલોકમાં નર્કવાસ ભોગવે છે, એટલુંજ નહી પણ તેના જેવી બીજી કુર વિચારવાળી સ્ત્રીઓએ પણ તેની માફક કર્મ કરાવાને આતુર થઈ ખોટાં કૃત્યો કરે છે, જેથી તેઓ જીવતાંજ નર્ક એટલુંજ નહી પણ જ્ઞાનની પેઠે પોતાનો અવતાર ધણાં કષ્ટ સાથે પાર પાડી અંતે નર્કવાસે જાય છે, માટે હે વહાલી બહેનો તમે તમારા મનને વિચાર કરો કે એવાં કર્મ કરનાર કોઈ પ્રેમદા સુખી થશે ખરી ? ના ના કહી સુખી નહીજ થાય, માટે એ ખરાબ તંત્ર મંત્રને જાદુના ખોટા ભાસ દૂર કરી એને તદ્દન જાદુ જાણી, પ્યાર અને હેત રૂપી

કામજી સત્ય સમજી પ્યાર અને હેતની જાદુઈ તમારાં સાસરીઆં ઉપર ચલાવો કે જેથી કરીને સઘળાં તમારા સ્વાધીન જરૂર થશેજ.

**હે બહેનો !** પ્યાર અને હેતથી સઘળાં પ્રાણીઓ, જેવાં કે મનુષ્ય સિવાય જંગલમાં ફરનારાં અતિ ઘાતકી પ્રાણી પણ વશ થઈ બકરી જેવાં બની જાય છે. તો તમારાં સાસરીઆં જે મનુષ્ય છે તે વિચારો કે પ્યાર અને હેતથી કેમ વશ નહિજ થાય ? તેનો વિચાર કરો. તે કદી વશ થયા સિવાય રહેશેજ નહિ. ઘણો પૈસો વાપરેથી તેમજ હથિયાર વાપરેથી જે કામ થતું નથી. તે કામ ફક્ત પ્યાર અને હેતથી એવું થાય છે કે લાખો રૂપૈઆ ખર્ચે પણ તેવું થઈ શકતું નથી. માટે પ્યાર અને હેત એજ ખરૂં કામજી અને મોહિની છે. માટે હે બહેનો ! તમે જુદા કામજીને તજી આ કામજીનો ઉપયોગ કરો કે તમારાં સાસરીઆં ગમે તેવા સ્વભાવનાં ગરમ હશે તોપણ તુરંતજ શાન્ત અને નરમ પડી તમારે સ્વાધીન થશે.

અતિ દુઃખ દેનારાં એવાં નિષ્ઠ સાસરીયાંનું દુઃખ ખમતાર પ્રેમદા ફક્ત બે ચાર અઠવાડીયાંજ એક સરખો પ્રેમ રાખી કદુ વચન સાંભળ્યા છતાં નહિ લેખી પાછળથી તપાસશે. તો ખાત્રી થશે કે સઘળાં સાસરીઆં તેના વશ થયા સિવાય રહેશેજ નહિ. કેમકે સઘળું સહન કરી પાછો ઉતર નહિ મળે જેથી તેઓ ખોતાના અવગુણો છે એમ લેખી બકરીની મારક બની વશ થઈ ગયા સિવાય રહેશેજ નહિ.

જે બહેનો ખૂબ સુરત નહિ હોવાને લીધે અજખામણી બની દુઃખના દરિયામાં ડબકીઓ ખાતી હશે. તો તેવી બહેનો પણ કામજીરૂપી કામ કરી હેત પ્યારના સરખાવટમાં રહી ચાલશે તો

જરૂર તે પણ પોતાના પતિ અને ઘરનાં બીજા માણસોનું ચત્ત હરણ કરી તેણીગમ ખેંચી લેશે. એમાં કાંઈ સંશય નથી.

**હે બહેનો !** આ હકીકત ધ્યાનમાં લેતાં જે બહેનોને સાસરી તરફનું સુખ લેવું હોય ને સઘળાંને વશ કરવાં હોય તો મારી નીચેની હકીકત ધ્યાનમાં લેઈ તે પ્રમાણે ચાલો કે જેથી કરીને આખી જીંદગી સુખમાં માળશે.

(૧) સાસરીનાં તમામ માણસોને ખરા જીગરથી ચહાવાં. (૨) તેઓની સર્વે ખરજી પૂરી પાડવી. એટલે તેઓના તમામ હુકમોને તાબે થવું. (૩) તેમને જે કાર્યમાં દુઃખ ઉપજી દિલગીરી થતી હોય તે કામ તમારે શિર લેઈ લેવું. (૪) તેમની તખીયત ખગડે તો ખરા અંતઃકરણથી પ્રેમ આણી પ્રેમનાં આંસુ લાવી તેમની ચાકરીમાં તક્લીન રહેવું. (૫) સુખાકારીના વખતમાં તેમનું મન પ્યાર ભરેલા મધુર ભાષણથી ખુશ કરવું. (૬) સંકટના વખતમાં તમારી આંસુની ધારાથી તેમનું હૃદય ભીંજવી નાંખવું. (૭) નકારાં અને કડવાં ગમે તેવાં વચન બોલે તે સહન કરી પાછાં સોંપ્યા વગર ગાંડે બાંધવાં અર્થાર્થ પાછો ઉત્તર કરવો નહિ.

**હે બહેનો !** તમે ઉપર મુજબ વર્તી જુઓ. જેથી હું તમોને ખાત્રી આપું છું કે-જો તમે ઉપર મુજબ વર્તશો. તો તેઓ ગમે તેવા ખૂરા સ્વભાવવાળાં હશે તોપણ જરૂર તેઓ તમારા વશ થયા સિવાય રહેશેજ નહિ.

જુઓ કે પ્રથમ આવતો અમલદાર પોતાના તાબાના નોકરો અને પ્રજાપર છાપ પાડવાને પોતે સખત પરિશ્રમ લેઈ કામની સારવાર સારી રીતે ખજાવે છે તેવીજ રીતે ઉલટાડપમાં

જો કે છાપ પાડવાને કે સધળાંને વશ કરવા અહાતાં હોતો ઉપર કહેલી સાત હિત શિક્ષાનો પરિશ્રમ લેવો. કે જેથી દરીને પછી તેનો બદલો તમોને એવો મળશે કે—આખી જીંદગી તમો અભય પદવી આનંદ ભેર ગુન્નરશો. સધળાં તમારે વશ થઇ તમોને પૂછી વાત ચીત કરશે. અને તમારી છાપ તેઓના પ્રતે એવી બેસશે કે તેઓ સદા આધીનતા જોગવી તમોને સદ્ગુણીની છાપ આપી તેઓ તમારા વશ થશે. માટે તેઓને વશ કરવાનું મુખ્ય સાધન કામ એજ કામણુ અને તેમના દરેક હુકમનો સ્વિકાર પ્યાર સાથે કરવાથી પ્યાર અને હેતુથી મોહનીને લીધે તેઓ વશ થઇ બકરી જેવાં થઇ જશે.

ઉપરની રીતથી ઉલટી રીતે ચાલનાર બહેનોને જે જે તિરસ્કાર ખમવા પડે છે. તેઓ ઉપરની શિક્ષા ધ્યાનમાં લેશે અને જૂઠા તંત્ર મંત્રને કામણની વિધાનો શોધ છોડી દેઈ આ શુદ્ધ હેતુ પ્યારની મોહિનીનો ઉદ્દેશ રાખશે તો ખાસ કરી તે પણ પોતાનાં સાસરી-આંને વશ કરી પોતાની યોગ્યતા પશ્ચિત્ત કરશે અને તેઓ પણ સારીજ છાપ પાડશે.

ઉપરની શિક્ષા ધ્યાનમાં રાખી વર્તનાર પ્રેમદા સુખ મળેથી આખો ભવ સુખી સ્થિતિમાં કાઢશે. અને અબળા, અવતારનો સારો દલાવો લેઇ અંતે સ્વર્ગે વાસ કરશે એવી શાણી અને જીંદગી સુધારવાને ચિંતા રાખનાર વહાલી બહેનોને એક ભોળી સ્ત્રી વિશેનો નહાનો દાખલો નીચે મુજબ આપવા શરૂ કરજી તે ધ્યાનમાં રાખશે.

**દાખલો—**સાસરીઆં તરફથી તેમજ તેના પતી તરફથી એક સ્ત્રીને ઘણો તિરસ્કાર થવાથી અતિ દુઃખના આવેશને લીધે તેણે

સઘળાંને વશ કરવાને કામણુંદુંમણું અને મુત્ર તત્ર વાળા મનુષ્યની  
 જ્યાં ત્યાં શોધ કરવાને કાફાં મારવા માંડ્યાં શોધ કરતાં એક પવિત્ર  
 આલ્મણુ તેને મળી આવ્યો તેણે તે સ્ત્રીને કહ્યું કે હું સઘળું જાણુંધું  
 માટે હું તાર દુઃખ ક્ષણવારમાં નાશ કરીશ. માટે તું થોડી સાકર  
 લાવે તો હું તને મંત્રી આપુ જેથી તાર દુઃખ નાશ પામશે. તે  
 સાંભળી કાંકરી સાકરને બદલે તે સ્ત્રી તે આલ્મણુને એક માસ ચાલે  
 એટલી સાકર લાવી આપવાને તત્પર થઈ. વળી તેનું હૃદય જોવાને  
 આલ્મણુ જે જે હકીકત કહી તે તે કરવાને તે સ્ત્રીએ પોતાને સિર  
 લીધું એટલે જો કે તેને ખરો ઢોંગી ને ધુતારોજ મળ્યો હોત તો  
 કેટલુંક દ્રવ્ય સમેટી જત એટલુંજ નહિ પણ તે તેની તમામ નિષ્ઠ  
 મરજી પાર પાડી શકત આ પ્રમાણે આ સ્ત્રી વર્તવાને તૈયાર હતી.  
 તે સઘળી પરીક્ષા આ સુર આલ્મણુ કરી. અને અંતે પછી તેને  
 કહ્યું કે હે બહેન ! મારે ખીન્નું કાંઈ નેત્રતું નથી. પણ આ ચપટી  
 સાકર મંત્રી આપુધું તે તું ખરાખર સાચવી રાખજે. અને જ્યારે  
 તને તારાં સાસરીઆં અગર તારો પતિ તને કાંઈ પણ જોલે અથવા  
 ગાળો દે, તે વખતે તું એકદમ આ સાદરમાંથી એક ગાંગડો મોંઢામાં  
 ધાલી રાખી ચુસજે. તે વખતે જરા પણ જોલીશ નહિ. અને સામે  
 ઉત્તર વાળીશ નહિ જેથી આ **મોહની** એવી છે કે તે થોડા  
 દીવસમાંજ તારા વશ થશે. સ્ત્રી તેજ પ્રમાણે તેને હમેશાં  
 ગાળોનો વરસાદ વરસે તો પણ જરાએ જોલે નહિ ને વશ કરવાની  
 આશાએ સાકરનો ગાંગડો ચુસવા લાગે એવું કરવા લાગી. તેનાં  
 સાસરીઆં તેને ઘણું સતાવી જોલાવા કરે પણ તે આ કારણથી  
 જ્યારે ખીલકુલ ના જોલી ત્યારે થોડા દીવસમાં સઘળાંએ વિચાર્યું કે  
 હવે આ વડુ બડુ સુધરી જાણુમ છે. બિચારી કાંઈ પણ જોલતી

નંથી માટે હવે આપણે એને કાંઈ દિવસ કાંઈ કહેવું નહિ એમ ધારી  
તેઓ તે સ્ત્રી પ્રતે ભાવ રાખવા લાગ્યાં જેથી તે સ્ત્રીએ જાણ્યું કે  
આ મંત્રથી મેં વશ કર્યો. પણ આ ઉપરથી આપણે સમજવાનું  
એટલુંજ છે કે કદુ વચન સંધનાં સહન કરવાથી સંધનાં વશ થયાં.  
માટે આપણે પણ તામે રહી કહ્યા મુજબ કામ કરવું. અને એલે  
તે સંધણુ સહન કરવું એજ કામણુ અને મોહની છે. માટે સહનતા  
અને તામેદારી તેવા પ્રસંગે કરવા ચુકવું નહિ કે જેથી કરીને સંધનાં  
આપણા પ્રત્યે ભાવ દ્રષ્ટી રાખે. અને આપણે તેમને માનીતાં થઈ પડીએ.

અહા! પ્રિતી એ શું ચીજ છે? તે વિષે

કંઈક હેવાલ.

પ્રિત એ પ્રકારની છે. એક નિર્મળ અને ખીજ સ્વાર્થી  
અપવિત્ર પ્રિત છે. પ્રિત એ એક અદ્ભૂત બીજ છે, પ્રિતીનું જેને ઝોળ-  
ખાણુ છે તે મનુષ્ય ઘણું સુખ ભોગવે છે, પ્રિતી થયા પછી પ્રિતી-  
પાત્ર મનુષ્યનો વિયોગ બહુ દુઃખદાયક થઈ પડે છે, પ્રિતી એ એક  
મોહની મંત્રનું ચમત્કારીક માધુર્ય છે, પ્રિતી એ એક પ્રકારનું વિલ-  
ક્ષણુ છે. પ્રિતીએ એક જ્ઞાનરૂપ ત્રીજા લોચનનો અંધારો છે. આ  
સંધળી હકીકતમાં પ્રિતીમાત્ર હું ધારણું કે સુખ દુઃખની વખતે ઘણી  
સારી રીતે તુલના કરી આપનાર ઈષ્ટદેવ છે. વિચારવાન મનુષ્ય  
પ્રિતીની બાબત બારીક રીતે વિચારશે તો તેનું મહાત્મ અજ્ઞાન  
ભરેલું છે, એમ માલમ પડશે, જેને પ્રિતીની ઝોળખાણુ થએલી  
નથી, તે સ્ત્રી પોતાના પતિના અવિર્હીત ભાવનું અવલોકન નહીં  
સમજવાથી હંમેશાં તિરસ્કારને પાત્ર રહે છે. અને પતિ તેજ



કરણથી હંમેશાં શોકાતુર રહે છે, આમ થવાથી સ્ત્રી પોતાના પતિને વશ કરવાનાં સાધન ખોળવાને જેમ તેમ બટકે છે, અને સાર સુખ પામતી નથી, તેમજ સાસુ, બહુદ, દીઅર, જેક કે જેઠાણી વગેરે સ્વપતિ બાંહુના સાથમાં હંમેશાં અપ્રિય રહે છે.

ત્યાં સુધી બાળકમ અટકે નહીં, કળેડાં જેવાનો રીવાજ બંધ થાય નહીં. અને દીકરીનાં લક્ષણ ઝોળખી માખાપ તેના ગુણ પ્રમાણે તેનો પતિ શોધી કાઢે નહીં ત્યાં સુધી સ્ત્રી કે પતિ કદી સંસારમાં રહી વફાદારીનું સુખ ભોગવતા નથી..

બંધી સ્ત્રીઓ જે કે પ્રિતીનો ખરો અર્થ સમજતી હોય તે બીજા બીજા પ્રકારનાં કુલક્ષણ વાળી સ્ત્રીઓની સંખ્યા રહેજ નહીં. જે કે સાસુ થનાર સ્ત્રી પોતાની વહુ પ્રતે પોતાની દીકરી માફક પ્રેમ રાખી તેને હાલછેડ કે તિરસ્કાર કરે નહીં, તેના ઉપર મોટાઇ મેળવવાને ખોટું દબાણ કરે નહીં, તે તેથી તે સ્ત્રી સારી નીવડી પોતાની સાસુના ચલણ મુજબ પોતે પણ વર્તવા લાગશે. અને તેથી છરીને ઘરમાં કોઇ દિવસ ક્લેશ કે લડાઈ થશેજ નહીં. અને હાલની કુછંદી સ્ત્રીઓની માફક પતિ વશ કરવામાં, સાસુ વશ કરવામાં વગેરે બાબતમાં ઘણાં પૈસાની તેમજ આંખરની ખુવારી કરે છે તે કરશેજ નહિં.

૧. સાચી પ્રિતી એજ મનરૂપી દર્દને શાન્તિ આપનાર હકીમ છે.
૨. સાચી પ્રિતી એ કષ્ટ પ્રસંગે ઉપયોગમાં આવનાર નાણાંરૂપ કીમતી ખજાનો છે.
૩. સાચી પ્રિતી એ અંધકાર પામેલા અંતઃકરણનું અજવાળું છે.
૪. સાચી પ્રિતી એ ધાયક દિલને રજાવનાર અકસીર અને કીમતી મલમતો પદો છે.

૫. સાચી પ્રિતી એ દિલગીરીના દરિયામાં જુસાઈ ગએલા આદમ જાતને બચાવનાર નૌકા છે.

૬. સાચી પ્રિતી એ દુનિયા રૂપી વીંટીની અંદર પ્રકાશિત અને તેજેમય પ્રાણુરક્ષક નંજ છે.

૭. સાચી પ્રિતી એ દુઃખરૂપી ધુંમરને નાશ કરનાર આકાશ રૂપી કિર્ણ છે.

જ્યાં પ્રિતી છે ત્યાં દ્રવ્ય-ઉદ્દોગ-સંપ અને વિશ્વાસ રહે છે. માટે ભાઈઓ તથા બહેનોને વિનંતી કરવાની કે-આ દધીમાં તમારે સુખ ભોગવવાની ઇચ્છા હોય તો પ્રેમ એ ચીજ પોતે તજશે નહીં. અને હંમેશાં નિર્મળ પ્રેમ જારી રાખજો કે સુખી થશો, જ્યાં ખરા પ્રેમની સીમા પરખનાર છે ત્યાં તે પ્રેમને કવો ગણે છે તે વિશે નીચેની સાખીઉપર ધ્યાન ખેંચશો.

**પ્રેમીઓમાં અને આપણામાં શા ફેર છે? તે વિષ.**

ગૃહસ્થો? પ્રેમી પાત્રોમાં અને પ્રેમની ખીન પરીક્ષા વાળા મનુષ્યોમાં શા ફેર છે? પ્રેમી કેટલે દરજ્જે વધી શકે છે? તે તો જુઓ?

સ્વાર્થ ત્યાગ એ પ્રેમીયોની મજ્જા છે, પણ આપણે તો જરાએ સ્વાર્થ છોડી શકતા નથી. ખીન પ્રેમી માણસો થોડી અને જુજ નુકસાની માટે લડી મરે છે અને કેટલું બધું મન ખરાબ કરે છે? પણ જુઓ કે— પ્રેમી પાત્રો તો મોટાં મોટાં રાજ્યો તજતાં પણ ક્યાં દિલગીરી લાવ્યાં છે? ફક્ત સ્વાર્પણ એજ પ્રેમીયોતો પ્રેમનું રહસ્ય સમજે છે. પ્રેમીયોને સ્વાર્પણમાં જરાએ વિશેષતા લાગતી નથી. પણ આપણાથી તો એક પાછું પણ ખરા અર્પણની રીતે અર્પણ થઈ શકતી નથી એ ખુલ્લું છે.

પ્રેમીયોનું સ્વાર્પણ તે એજ કે પોતે એક ખીજને અર્પણ થઈ

જનું, અને તે પણ એવી નિખાલસતાથી, એવી સરળતાથી, એવી ધર્માથી, એવી નિશ્કામ વૃત્તિથી કે તેવી ઉત્તમ વૃત્તિથી આપણે તો એક પાન કે પાણીનો પ્યાલો પણ કોઈને આપી શકતા નથી. એવી ઉત્તમ વૃત્તિથી પ્રેમી પાત્રો એક ખીબાને સ્વાર્પણ થાય છે. તો હવે ધારો કે જ્યારે એક ખીબા સ્વાર્પણ થાય તો પછી તેમની સ્થાવર યા જંગમ મીલકત તે તેમના સદ પ્રેમની આગળ શી વિશાત છે ? મારે તેતો સ્વાર્પણ પેહેલાંથીજ થઈ ગયેલું છે એમ તે સમજે છે અને એક ખીબાનું જૂદું છે એવો ભેદ તેઓ સમજતાંજ નથી.

આપણે મનુષ્યથી કે દુખથી ઘણા ભયભીત બનીએ છીએ પણ પ્રેમી પાત્રોને તો મૃત્યુ એ પ્રેમની રમત છે. અનેક પ્રકારનાં વિઘ્નો એતો પ્રેમીઓને પ્રેમની કસોટી છે.

પ્રેમ એ સાપ જેવા જેરી છવને દોરડાં સમજે છે; પ્રેમ એ મોટી મોટી નદીઓ યા સાગરને એક ખાળોચીયા તુલ્ય ગણે છે; પ્રેમ એ સિંહ જેવા જખખર જનાવરને હરણ તુલ્ય ગણે છે. અને પ્રેમ એ લાંબામાં લાંબા રસ્તાને ટુંકામાં ટુંકો સમજી જાય છે.

આપણે અંધારાથી, ચંક ચકિત હથિઆરોથી, ભય ભિત રસ્તાઓ થી, થાક અને મેહનતથી, અને એવી એવી કેટલીક બાબતોથી ઈરીએછીએ પણ પ્રેમીઓ એમાંની કોઈપણ બાબતથી ઈરેછે? નાકદી નહીંજ, તો પ્રેમ કેવો આશ્ચર્યદાયક હીરો છે ? અને ખરો પ્રેમ એની કાંઈ પણ સીમા તમારી નજરે આવે છે ?

ગોહો ? મનોનિગ્રહ એ તો પ્રેમની સ્વભાવિકતા છે. બાહ્યો પ્રેમની ઉચ્ચતા તો જુઓ ? હજારો વર્ષ જૂનું તપ કર્યા છતાં જે મળી શકે નહીં તે કહીણ મનોનિગ્રહ એને તો પ્રેમીઓ સ્વભાવિકતા કહે છે. ગોહો ! શું આશ્ચર્ય ? આવો પ્રેમ આપણે રાખીએ તો

( ૧૬ )

કેવા મૈત્રવવાન ગણાઈએ ? વાહ વાહ ! પ્રભુ આવો પ્રેમ અમોને  
મેળવો મેળવો એમ અમે વારંવાર નમ્ર થઈ પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

સાખી.

પ્રેમ કહે નહિં પ્રેમ છે, પ્રેમ તણો એ નેમ;  
સાગરમાં સરીતા મળે, જુઓ વિચારી એમ.

મીઠાં નિર્મળ નીર તે, ખારા જળમાં જાય;  
પવિત્ર પ્રેમદા પ્રેમથી, એમજ પતિને ચહાય.

પ્રેમ અજળ ચીજ વિશ્વમાં, સમજી જન સપડાય;  
મધુર વાસ જોઈ પુષ્પની, મધુકર કેદી થાય.

પ્રેમ જગતમાં ક્યાં હશે, પ્રેમે પ્રાણ તજાય;  
ધન તન લગ્યા તવ ગણે, પ્રેમી પ્રેમને ચહાય.

વેલી વધે વર્ષા સમે, કરે વૃક્ષથી પ્રિત;  
પ્રાણ ગએ તજશે નહિ, એવી જેની રીત.

જળ પમ સંગે પ્રેમમાં, વેચાશે શુભ રીત;  
દુઃખ થશે અગ્ની પરે, જળ પહેલુંજ ખસિત.

સત્ય પ્રેમ તે જાણવો, સુખ દુઃખ સાથી જેહ;  
કષ્ટ પડે અર્પણ કરે, ધન તન પ્રેમી તેહ.

માછી જળ વિયોગથી, મરે તરફડી જેમ;  
પ્રેમ પરિક્ષક પ્રેમ વિણ, મરે જગતમાં તેમ.

## સુખ એ શું ને ક્યાંથી મળે છે.

આ સંસારમાં સર્વે મનુષ્ય પ્રાણીને સવાલ કરીશું કે દુનિયામાં સર્વથી પ્યારી વસ્તુ કઈ છે ? તો તેના જવાબમાં સર્વકોઈ જ્ઞાની કે અજ્ઞાની કહેશે કે “ સુખ ” છે તો મનુષ્ય માત્રમાં એટલે રાજા, જોગી, ભોગી કે દિન માણસ હશે તે સધળાં સુખની આશા રાખે છે રાજા પોતાના વ્યય, પોતાની વરાહ, પોતાની હકુમત, પોતાની વફાદારી, અને ભોગેન્દ્રિઓથી સુખ માને છે, જોગી પોતાની સર્વ છદ્મીઓને દુઃખ આપી નિયમમાં રાખી આગળ પણ સુખ મેળવવાની ઇચ્છા રાખતા હશે. ભોગી જનો પોતાના તન, મનની, ધનની અને બુદ્ધિની ખુવારી કરી અનેક પ્રકારનાં સંકટ ભોગવ્યા છતાં પોતે જ્ઞાની લીધેલું સુખ ઉત્તમ છે એમ ગણે છે. અને રંક પણ એજ ક્રમાનુસારે પોતાને જે બાબત પ્રિય છે તેમાં સુખ ગણે છે. પરંતુ સુખના પ્રકાર અનેક છે તે વાત ઉપરની હકીકત ધ્યાનમાં લેશો કે તે સીદ્ધજ થશે. તો તે સર્વે સુખ કરતાં ઉત્તમ સુખ કયું છે તેજ માત્ર સવાલ કરીશું તો સર્વેજ્ઞ જ્ઞાન દ્રષ્ટીથી જવાબ દેતા કહેશે કે ખરૂં સુખ સ્વર્ગનું છે તો તે સુખ મેળવવાનું ખરૂં સાધન “ વિદ્યા ” છે. કહ્યું છે કે—

### શ્લોક

કામધેનું ગુણા વિદ્યા, અકાળે ફળ દાયની;

પ્રવાસે માતૃ સદશી, વિદ્યા શુભ ધનં સ્મૃતં.

એનો અર્થ એજ છે કે—વિદ્યાના ગુણા કામધેનું ગાયની માફક છે, અકાળે વખતે તે ફળદાયક છે, પ્રવાસમાં પણ માતાની તુલ્ય વિદ્યાદેવી રક્ષણ કરે છે વળી તે શુભ અને અખુટ ધન છે

આ પ્રમાણે વિદ્યાના ગુણ છે માટે દરેક મનુષ્યે વિદ્યા અવશ્યે સંપાદન કરવી કે જેથી કરીને જગતમાં અભંગુ અને મૂર્ખ માણસ નીચે ધંધાને આધિન થઈ દિન સ્થિતિ ભોગવે છે તેની પેઠે તે દુઃખ નહીં ભોગવતાં ખરા સુખથી પોતે પોતાનો નિર્વાહ કરશે એટલું જ નહિં પણ ઉપર ખતાવેલું સ્વર્ગનું સુખ જે કહેવામાં આવ્યું તે વિદ્યા પ્રાપ્ત થયા સિવાય તેનાથી કાંઈ પણ ખતર નહીં અને વિદ્યા રૂપ લક્ષ્મી પોતાના હૃદય રૂપ બંધારમાં રહેલી હશે તો જરૂર તે સુખ પામશે. વિદ્યા પ્રાપ્ત થઈ હશે તો જ જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, સાદ, નરમ્, મુણ્ય કે પાપ સઘળું વિચારી શકશે. નહિં તો અજ્ઞાને કરીને આ આવનીમાં વ્યર્થ જન્મ ગાળી પશુની તુલ્ય થાય પામશે. શાસ્ત્ર કહે છે કે—

શ્લોક

હેતુ લોચન સર્વેશં, વિદ્યાણું ત્રીલોચનં;  
સત્ત્વ લોચન ધર્મીનાં, જ્ઞાની અનંત લોચનં.

અર્થ જે—જાણે આંખો પરમેશ્વરે સર્વે પ્રાણી માત્રને આપી છે પણ વિદ્યાનની ત્રણ આંખો શાસ્ત્રાર્થે ગણાય છે ધર્મીની સાત અને જ્ઞાની મનુષ્યને અનંત આંખો છે પણ જ્ઞાનીકેને કહેવા તે વિશે કહું છું કે—

શ્લોક

અક્રોધ, વૈરાગ્ય, જિતેન્દ્રિયત્વં, ક્ષમા, દયા, શાન્તિ જ્ઞાનો પ્રિયત્વં;  
ત્રિલોચ, દાતા, ભય, શોકહીન, જ્ઞાનમય ચિન્હં દસ લક્ષણાંધી.

અર્થ જે—૧ ક્રોધ જેને છે નહીં, ૨ કૃતી વૈરાગ્યવાન છે. ૩ ઇશ્વીનો છત છે. ૪ ક્ષમાવાન છે. ૫ દયાવાન છે. ૬ શાન્તીવાન છે. ૭ જેને લોભ નથી. ૮ દાસારી પણ રાખે છે. ૯ પરમેશ્વરની હર રાખે છે. અને ૧૦ જેને શોક કદી ઉત્પન્ન થતો નથી, એવા દશ પ્રકારના જે મનુષ્યમાં ગુણો છે તેને જ્ઞાની કહે છે, અને તેવાજ જ્ઞાની પુરુષો કે જેને મહાક્રમા યોગીષ્ઠ કહીએ તેવાઓની પાસેજ વશીકરણ વિદ્યા હોય છે. ધારજે કે વશીકરણ વિદ્યા જાણનાર તે તે આ સંસારમાં સુખ ભોગવી પરલોકમાં પણ સ્વર્ગનુજ સુખ ભોગવે છે. કારણ કે વશીકરણના બે ભેદ છે. એકતો એક જાત, મત્ર; ત્રાંત્રથી ધુત વિદ્યાથી જગતને છતવું તે, અને બીજી ખરી વશીકરણ વિદ્યા એજ છે કે આ લોકમાં સુખ ભોગવે અને પરલોકમાં પણ સુખ ભોગવે છે તેવી સર્વોત્તમ વશીકરણ વિદ્યા જેનું વર્ણન હવે લખવા શરૂ કરું તેથી વાકેફ થશો.

આ દુનિયામાં ખોટા તરંગો ઉત્પન્ન કરાવી અફળાવી નાંખી ભયંકર દુઃખો પ્રાપ્ત કરનાર જે દુશ્મન સંસારના લ્હાવાથી દૂર રાખે છે. અને કનિષ્ઠ કર્તવ્યો કરાવે છે એવા જ દુશ્મનો નીચે પ્રમાણે છે

- (૧) ચૌહ ચોકડીનું રાજકર્મ વીસ જુગવાન કમળની પુગથી શેવને રીઝાવનાર રાજ નિતિન મહા બળીષ્ઠ રાજ સવણનાં દશ શિષ્યો છેદી નાંખાવી મૃત્યુ કરાવ્યું તે.
- (૨) મગરરાજના ૬૦,૦૦૦ પુત્રોનું નિકંદન કઢાવ્યું તે.
- (૩) એક બાલજીને નાળીએરી ઉપર ચઢી લટકવું પડ્યું અને અતેપ્રાણ ત્યાગ કરવો પડ્યો તે.
- (૪) હેલેનની સુંદરતામાં દ્રાવના બળીષ્ઠ પેહેલવાન રાજાને ખરોબ ખરત વધું પડ્યું તે.

- ( ૫ ) દુઃખોપન જેવા બળીટ રાજા આને તેના સન્ન્યનું સત્યામીશ વાળનાર.  
 ( ૬ ) હિરણ્યકંસનું કમોત કરવું, તેમજ બીજા બંતાવ એ બન્ને  
 કે લોકમાન હકીમનો. પણ નાશ કરાવ્યો તે.

ઉપર મુજબ છ દુશ્મનોએ મોટા મોટા પ્રાણાત્માઓને દુઃખ  
 દોષું છે તે દુશ્મનો ક્રીયા કર્યા તે તમે પ્રેમી બ્રાત્રી આને બહેનો સમ-  
 જ્યાં હશે. તોપણ ફરી સંશય ત્યાગ કરવાને ખૂલુ કરી લખું કે,  
**કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ અને મન્યર.**

ઉપર જણાવેલા ચોરો; તે કેવી રીતે દુઃખ દે છે તે દુઃખનો હેવાલ  
 ધ્યાનમાં આવતાં આપણે તે ચોરોને વશ કરવાની જરૂર છે કે કેમ ?  
 તે આપ મુગ જનોએ ધ્યાનમાં લેવા સરખું છે.

### છ ચોરો પૈકી કામી વિષે; કવિત.

તનની તાકાત જાય, ગાંધથી ગરથ જાય;  
 નારી તણો નેહ જાય; રૂપ જાય અંગથી.  
 અત્યુત્તમ કર્મ જાય, દુખ કેરો ધર્મ જાય;  
 ગુરુ તણી શર્મ જાય, મદન ઉમંગથી.  
 સદ્ગુણી રીત જાય જગમાં પ્રતિત જાય;  
 પ્રભુ થકી પ્રિત જાય, નિજ ચિત ભંગથી.  
 વ્યર્થ જપ તપ થાય, દાન માન જ્ઞાન જાય;  
 આયુષ્યમાં ભંગ થાય, વ્યસન અનંગથી.  
 ખાનપાનને ભૂલાય, વ્યગ્ર ચિત બની જાય;  
 મુર મુર નાશી જાય; કામ છૂરંગથી.  
 ચોરી માંહે ચિત જાય, નૃપતી અતિ ક્રોધાય;  
 આખર વેરાછ જાય, કામના કુદંગથી.  
 સ્નેહીઓનો સ્નેહ જાય, વેહેરીઓ વિશેષ થાય;



સુખથી નહીં સુવાય, કામના તુરંગથી.

કહે વાગ ભારથી તે, મૃત્યુજ અકાળ થાય.

હાય એવાં પરિણામ, થાય છે કુછદેથી.

ઉપર મુજબ કામના પરિણામનો હેવાલ હૃદયમાં ધરી હે પ્રિય સજ્જનો! તન, મન અને ધનનું શ્રેય કરવાને તે દુશ્મનનો ત્યાગ થાતો તેને વશ કરવાનું ધ્યાન ખેંચો.

### ( ૧ ) કામ વશીકરણ વિધિ-

હરેક પુરૂષે સ્ત્રીનો અને સ્ત્રીએ પુરૂષના સંગનો અભ્યાસ ન કરવો. કેમકે કામપર બહુ પ્રિતી રાખી તે અભ્યાસ બીરી રહે છે તો તેનું પરિણામ અંતે ખૂર આવે છે કારણ કે તેમાં ધ્યાન રાખનાર વિષયને આધિન થઈ ઉપરના કવિતમાં કહેલા કૃત્યને પાત્ર બને છે. માટે તે બાબત ખાસ અટકાવ કરવો જોઈએ. શૃંગાર ઇત્યાદી પુસ્તકનો સત્સંગ પણ કદી નહિં કરવો જોઈએ. અને તેને બદલે વૈરાગ્ય સતક, સુંદરવિલાસ, અને શાસ્ત્રાર્થ પુસ્તકોનો ઉપયોગ વારંવાર સુધરેલાં સ્ત્રી પુરૂષોએ કરવો જોઈએ. સ્ત્રી અને પુરૂષે પોતાના ધંધા રોજગારના કામથી વિરક્ત થઈ તુરત સારાં અને વૈરાગ્યવાન પુસ્તકો વાંચવાનો અભ્યાસ રાખવો જોઈએ.

પુરૂષે વિચારવું કે પોતાની દીકરી યા બહેનપર કોઈ અવર મુરખ કુદ્રષ્ટી કરે તો કેમ થાય છે ? તે વાત ધ્યાનમાં રાખી ખીજતી બેન, દીકરી કે સ્ત્રી તેવીજ સમજવી.

સ્ત્રીએ પોતાના ભાઈની જેમી લગ્નમાં રાખવી પડે છે તેવીજ રીતે ખીજા પુરૂષો પંથુ પોતાના ભાઈ તુલ્ય સમજી તેમની મર્યાદા તેવીજ રાખવી જોઈએ. અને પોતાના પતિ સાથે દૈન્ય મન રાખી નિતિથી ખ્યાર રાખવો જોઈએ. અને પરપતિને હંમેશાં પોતાના ભાત

તરીકે ગણવો જોઈએ. એકાંત સ્થળમાં સ્ત્રીએ પુરુષોનો અતિ સંસર્ગ રાખવો જોઈએ નહીં. અને હમેશાં દયા, નિતિ અને ભક્તિમાં હવા તમારાખી સહપુસ્તકોનો સાર મહણ કરવો જોઈએ. સંસારમાં રહી પુરુષ સ્ત્રી સાથે સંગ રાખવાને નિયમિતપણે વર્તવું જોઈએ. અર્થાત્ મોહનો વધારો થાય તેમ નહિ વર્તતી સ્વભાવિક સિરસ્તા પ્રમાણે ચાલે તૃતીયા વર્તવું જોઈએ.

ઉપરની બાબત મહણ કરવાની વ્યાજ્ઞા રાખનારે ખોરાકોનો નિયમ અને શરીરને કસરત આપવાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. જ્યારે (કામ) શરીરને હરકત કરે ત્યારે ધ્યયરતું ધ્યાન ધરવું. અથવા સારા માણસ જેવા કે ભાઈ બેન, માતા પિતા, ઇત્યાદીકની સાથે ભક્તિ-ભાવની વાર્તા કાઢી પોતાનું મન શાન્ત રાખવું જોઈએ. વગેરે વગેરે બાબતો ખરી વિદ્યા જાણનારથી બની શકે છે, માટે અવશ્ય સહ-વિદ્યાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

### ( ૨ ) ક્રોધ વશીકરણ વિધિ.

પ્રથમ સવાલ કરીએ કે ક્રોધ કેમ ઉત્પન્ન થાય છે ? તો જવાબમાં ક્રોધ થવાનું કારણ વાદવિવાદથી, ધનની મગરૂરીથી, મસ્કરીથી, અભિમાની સ્વભાવથી, નિર્દયતાથી, અનિતીખોર કુટુંબથી છળ અને કપટ વાળા પ્રેમથી એટલે એવા ગુણોવાન મનુષ્યોને વાત કરવાથી પણ સહેજમાં ક્રોધ ઉત્પન્ન થાય છે, દેષ બુદ્ધિ વાળા માણસને બીજાનું સુખ જોઈ ક્રોધ ઉત્પન્ન થાય છે. તો આ પ્રમાણે ક્રોધ ઉત્પન્ન કરનારનો ક્રોધ વશ કરવો હોય તો કેમ કરવું કે—

ક્રોધ ઉત્પન્ન થાય કે તુરત ઠંડુ પાણી પીવું, અથવા મીઠા પદાર્થો તુરત ભોજન કરવું. સોધી એક સુધી ઉલટું ગણવું. ક્રોધ શરૂ થતાં બેઠા હોઈએ તો સુધી જવું. અને હાથ દોઢાં તો ચાલવા

માંડવું જોઈએ. એટલે કે તે વખતની રીતો ફેરવી નાંખવા તુરંત ઉપાય કરવો જોઈએ.

### (૩) લોભ વશીકરણ વિધિ.

લોભ એ પાપનું મુળ છે, લોભી થવાથી આખરની ખાલકુલ ઝાળખાંણ થતી નથી. લોભને તજવો હોય તો સત્ય બોલવાની અને ધર્મ નહીં તજવાની સારા ચાર માણસો વચ્ચે પ્રતિજ્ઞા લેવી જોઈએ. વૈરાગ્યને નિતીમાં પુસ્તકો વાંચવાં જોઈએ. સત્યવાન પુરુષોને સંગ કરવો. તથા સંતોષનું સસ્ત્ર હાથેમાં પાસે રાખવું. અને અધર્મ તથા દુરીજનનો ત્યાગ કરવો જોઈએ કે જેથી લોભ કરવાની વૃત્તિ રહેશે નહીં. અને તેથી સારી વૃત્તિનો વાસ થઈ અંતે આખર પામી સદ્-સ્થિતિ પળાશે.

### (૪) મોહ વશીકરણ વિધિ.

મોહ એ એક અજ્ઞાન ચીજ છે. તે ચિત્તને વ્યગ્ર કરનાર અને મનોવૃત્તિને ન્યાયનાર નાર્દમ અને કદો દુસ્મન છે. તો એ દુસ્મનને તો અવશ્ય વશ કરવો જ જોઈએ.

પરવસ્તુપર દ્રષ્ટી નહીં કરતાં પોતાની વસ્તુથી સંતોષ માનવો; નિજ પુરુષાર્થને ઉત્તમ ગણવું. દ્રવ્યમાન પદાર્થ તમામ વ્યર્થ સમજવા. સ્વાદીષ્ટ પદાર્થ અંતે કાવા થઈ પડે છે માટે તે સ્વાદ મિથ્યા જાણવો. અને મંત્રોચારના અર્થ પ્રમાણે મનને વશ કરી વધારે દોષ અવરની ચીજ મેળવવા ચાલના નહિં કરવી. અને સત્ય-દયા-નિતિ-ભક્તિ અને શ્રદ્ધા. વિગેરે અમુલ્ય સુવાસ ભરેલાં કિમતી પુષ્પનો દાર હરકમ કાઢે રાખવો. યા હૃદયની લાયઝરીથી વિરક્ત નહીં કરવો કે જેથી મોહરૂપી કદો દુસ્મન તે જરૂર વશ થશે. અને તે વશ થયો કે સ્વર્ગપુરીનો સરળ રસ્તો મળશે જ એ વાત નિસંશયરૂપ છે એમ નમ્રી જાણવું.

## (૫) મધ વશીકરણ વધી.

મધ એ હરેક મનુષ્યને વિપરીત પરિણામ આપનાર જાંબરો રીપુ છે અને તે રીપુ બધાં ધન-વિધાન્નેષ્ણ અને હોદ્દા એ ચાર પૈકી હરેકનું બેર હોય ત્યાં વાસ કરવા તત્પર થાય છે. અને તે બધાં વાસ કરે છે તે કેકાણે અતિ કનિષ્ઠ પરિણામ લાવે છે અને કનિષ્ઠ ધા પાડે છે તે જીવત પર્યંત વિસરતો નથી. માટે આવા દુષ્ટ શત્રુને દૂર કરવા વિચારવું જે આ સંસાર સ્વપ્ના તુલ્ય છે. સંસારમાં જન્મ ધરીને જોણે યશ પ્રાપ્ત ન કર્યો. તેનો જન્મ વૃથા છે. માટે હરેક સમજી માણસે મનરૂપી ઘોડે ચઢી, વિનયરૂપી તરવાર હાથમાં લેઈ, સમજરૂપી ઢાલથી પોતાનો બચાવ કરી; મદ્દરૂપી દુસ્મનને મારવો. યાને વશ કરવો. પોતાના મનરૂપી ઘોડાને સત્યરૂપી સપાટ જમીન પર નિતીરૂપી રેવાલે ચલાવે અને વિચારરૂપી સાગરમાંથી સંતોષરૂપી જળનું પાન કરે, તો તેનો દુસ્મન જે મદ્દ તે કદી હરકત કરી શકતો નથી.

આ ભૂમી પર હરકોઈ માણસ એટલે રાજા અગર રંડ હોય, આપણા કરતાં જાંબરો તવંગર હોય અગર દુઃખી નિર્ધન (ગરીબ સ્થિતિવાળો) હોય પણ તેને આપણી સમાન ગણી તેની સાથે સહજાઈ વર્તવું. એજ મોટા ને ઉત્તમપણાનો ગુણ છે.

સંસારના સુખમાં સ્ત્રી. એ ખરૂં સુખનું સ્થાન છે. પણ હાલ એવી સ્ત્રીની અછત છે. માટે એવા ગુણોથી અપુર્ણ હાલની અધુરૂં સ્ત્રી, દ્રવ્ય, જોષન, અને હોદ્દા ઇત્યાદિ સુખો તેને ઝાંઝવાના નિરૂપ જ્યારે સમજવાં. અને ઉદ્ધારણ લેવાં જે મોટા મોટા દેવ જેઓ કે રામ-ક્રીષ્ણ-રાવણ-શ્રીકૃષ્ણ-અરજુન-દુર્યોધન ઇત્યાદિ મહાન ગણાતા નૃપતી આદ્યા ગયા તે આપણે શુ વિશાતમાં જીએ. અને સત્યનો શણગાર

માયો ગણી હરીશ્ચંદ્રનેવા સત્યવાદી રાજ્યએ નીચનું કામ કરી, મોત્તાની સ્ત્રીપુત્રને નીચ સ્થાને વેચ્યાં. તો પણ સત્યરૂપી ઢાલને રક્ષા ગણી. દુનિયામાં સત્ય હોય કેમ થવાય ? એવું માની સત્ય માટે ભંગીને ત્યાં પાણી ભર્યું તો આપણે શા હિસાબમાં છીએ. એમ જે માની વેરાવ્યરૂપ ધરમાં હમેશાં વસે છે તેજ માણસ મદને વશ કરી શકે છે.

### (૬) મત્સર વશીકરણ વિધી.

મત્સર એ મનુષ્યને દુઃખ ઉત્પન્ન કરનાર પક્ષો દુસ્મન છે. ઉપર ખતાવેલા પાંચ દુસ્મનોને વશ કરનાર કોઈ જોરાવર મનુષ્ય મળે તો આ જિયારો એકલો રહેવા કપ્પુદ્ધ થતો નથી. પણ પાંચની જોડે મળી જવા એકદમ તૈયાર થાય છે. ભાષાર્થ કે—આ દુસ્મન ઉપર ખતાવેલા તેના પાંચ મિત્રોથી જરાએ જૂદો રહી શકતો નથી. તેથી કરીને ઉપર ખતાવેલા પાંચ વશ કરો એટલે આ પણ વશ થઈ જશે.

ઉપર ખતાવ્યા પ્રમાણે છ રીતુ વશ થયા કે દુનિયામાં તે માણસ અવતર્યો પ્રમાણ પડ્યું ગણાય છે.

આ સઘળી બાબતમાં એક બાબત લાંબવા રહી જાય છે તે, એ કે આપણા જ્ઞેમી વર્ગના લોકો દ્રષ્ટાંતનાં પ્રમાણ માન્ય ગણે છે. અને કોઈ પણ સ્ત્રી પુરૂષને થોડી મુદત તકરાર થાય છે અને પાછળ જઈ સ્નેહ થાય છે ત્યારે સ્નેહ થાય છે તે વખતે મંત્ર તંત્રથી સ્ત્રીએ બેના ધણીને વશ કર્યો એમ કહે છે પણ ખરી હકીકત ધ્યાન ખેંચતા નથી. તેથી લખવા જરૂર સમજી જણાવું—કે તે લોકોનો પ્રપંચી પ્રયોગ છે એ મંત્ર તંત્ર કે કાંઈ નથી તે બાબત પ્રથમ લખી ગયા છીએ તે પ્રમાણે સ્ત્રી વર્તે છે તેથીજ પુરૂષ વશ થાય છે. અને બંને સુખ ભોગવે છે માટે સંસારમાં ખરું સુખ તથા આખર મેળવવી ધારો તો સ્ત્રીએ અને પુરૂષે પોત પોતાનો શ્રેષ્ઠ ધર્મ.

એક બીજા ઉપર બળવાનો છે તે બાબત જો ચુકશે નહિ તે જરૂર બેલવી અને વફાદારી સુખ્ય મેળવી શકશે એમાં કાંઈ સંશય નથી.

**કુળીન અને પાત્ર સ્ત્રીઓને છેલ્લી શિખામણ—**કુળવંતી

સ્ત્રીએ બજારમાં કે મેળામાં તેમજ પરવાસે જ્યાં ગરબા ગવાતા હોય ત્યાં કદી જવું જોઈએ નહીં. અને જ્યાં પુરોનો વંદ હોય અથવા તો જ્યાં નૃત્ય કે ગાન થતું હોય ત્યાં પણ કદી નહીંજ જવું જોઈએ.

જે સ્ત્રી પોતાના પતિને આવતાં જોઈ ઉતાવળી હોઈ ઊભી થાય, અને પતિના ચરણાર્વિંદમાં દ્રષ્ટી સ્થાપી યોગ્ય આસન આપે. અને મધુર વચનથી વિનોદમાં વાખ્યાન કરે, અને લલ્લ્યાથી નમ્રતા બતાવી ઉલ્લાસ અને પ્રેમથી ચિત્ત દઇ વિનયથી પતિ વાક્ય સંભળે. અને મર્યાદા સાચવી પતિની સેવા કરે, પતિ ઉપર બીન કપટે પ્યાર રાખે. સાસુ સસરા વગેરે વહિલ વર્ગની પ્રેમથી ભક્તિ કરે, નણુંદની આગળ નિરંતર નમ્રતા રાખે અને તેમજ પ્રેમ મેળવવા ઉત્સુક થઈ તથા પતિ સિવાય બીજા અન્ય પુરોથી વાત સરખી પણ કરે નહિ; અને પોતાને શોક્ય હોય તો શોક્ય ઉપર પણ પ્રિતી રાખે નોકર આદર કે આકરડી વગેરે ઉપર દયા બાવ રાખે એ પ્રમાણે સર્વેની સાથે વિવેકથી વર્તે તે સ્ત્રી સાક્ષાત પતિને પ્રિય થઈ પડે છે. કુળવંતી સ્ત્રીઓ એમ કે બારી બારણામાં બેસતી નથી. વસ્ત્રથી ઢાંકવા લાયક અંગ તે કદી પણ ઉઘાડુ રાખતી નથી. ક્રિડા કૌતક કરતી નથી; પાણીના ત્રદ ઉપર અમર્યાદથી બેસતી નથી; અને શરીર મચકોડી ચંચળ ચાલથી ચાલતી નથી પુરુષ ( નોકર ) ખાસે પોતાનું શરીર ચોળાવતી નથી, અને હલકી સ્ત્રીની સાથે વાતનો પરિચય રાખતી નથી, વસવાયાની કે દુરાચાર વાળી દુતીની ગણનામાં ગણાતી સ્ત્રીઓની સંબંધ કરતી નથી.

સદ્ગુણી સ્ત્રી પોતાનો પતિ પ્રવાસમાં સંચરે, યાને ઘેરથી બીજા નિવાસે હોય; ત્યાં સુધી માંગળીક સૌભાગ્ય ચિન્હરૂપ આભૂષણો ને છે તે સાદી રીતે અંગપર ધારણ કરે છે. પણ તે સિવાયનાં શરીર શોભાવનારાં ઉત્તમ આભૂષણો પહેરતી નથી. સાસુ, સસરા. કે જેઠ જેઠાણી કે નણુંદ જેઓ શિરછત્રરૂપ છે તેઓનોજ સહવાસ રાખે છે અને નાની છોકરવાદી પણાના ગુણો વાળી સ્ત્રીઓ સાથે કાંઈ પણ સંબંધ રાખતી નથી. બાગ બગીચે ફરવા જતી નથી. નેત્રમાં કાજળ કે સરૂમો ધારતી નથી. હાઠ મસ્કરી કે આક્ષેપમાં વ્યતો ખેલતી નથી ચોપાટ વગેરે ખાજીઓ રમતી નથી, હલકા રીવાજોમાં હોળી જેવા તહેવારમાં સામેલ થતી નથી; પાનનું બીડું ખાતી નથી, વૃત્તી ખગાડે તેવા ચિન્હ વાળાં કૃતો જોતી નથી, સુગંધીદાર તેલ શરીરે ચોળતી નથી. મીઠ્ઠા ભોજન જમતી નથી. પર પુરૂષકે પરસ્ત્રી સાથે વિનોદનાં વાક્યો વદતી નથી, અર્થાર્થ કે પતિ સિવાય સર્વ સુન્ય સમજી શ્રી હરીની પોતાના ધરમાંજ રહી ભક્તિ કરેછે; તેજ સદ્ગુણીને શાણીસ્ત્રી જાણવી, જે સ્ત્રી સંતોષી, ડાહી, મધુર, નમ્ર, સુશીલ, શાન્ત, નિર્વિકારી, ધર્મીષ્ઠ, દયાળુ, અને ક્રિવા અનેક ગુણોથી ભરપૂર છે તેજ સ્ત્રી પોતાનો પતિ ગમે તેવા સ્વભાવ વાળો હશે પણ તેને તે વશ કરી તેના ખ્યારા પતિને પ્રિય થઈ પડશે. અને તેવાજ ગુણો વાળી સ્ત્રી જે પુરૂષ રતનને પ્રાપ્ત થાય છે તે પુરૂષ આ જગતમાં એક ભવ્ય નગરીના સુખનો ભોક્તા છે, એમ નક્કી જાણવું. અને તેમાંજ જોડાં દર્શન પ્રાપ્ત કરે એજ મારી છેવટની પ્રાર્થના છે.

**અનુભવ માળા, યાને વિવિધ વિષય.**

**અનુભવ વિષે—**કાચો કુંભ એટલે કાચો ઘડો જ્યારે ઘણા ઘણા ટપકા ખાઈ ઘડાય છે ત્યારેજ તે સુંદર બની સ્ત્રીઓના શરીરપર

મિરાજ્યમાન થઈ બનરની જહોસલાલી જેવા પામે છે. તેમજ માણસ પણ ધણી ધણી જાતના અનુભવ રૂપી ઠપકો ખાઈ ધરાય છે ત્યારેજ સુંદર રાજ્ય સભામાં બેસવાને પાત્ર થઈ જગતની જહોસલાલી ભોગવે છે.

**આપણને મળેલો અમુદ્ય વખત—**ગએલો પૈસો રોજગાર કરવાથી ફરીને પ્રાપ્ત થાય છે. ગએલી આખર પાછળના પ્રજ્ઞાતાપથી અને ઉત્તમ સહગુણો ધારણ કરવાથી મળી શકે છે. ગએલી તંદુરસ્તી આગ બગીચાની દવા, હકીમ લોકોની દવા, અને મિતાહારથી પાછી મળી શકે છે. ભૂલી ગએલી વિદ્યા તે પણ પ્રજ્ઞાતના પોહારમાં સરસ્વતિ દેવીનું સ્મરણ કરવાથી પાછી પ્રાપ્ત થાય છે, પણ ગએલો જ વખત તેને માટે તો હંમેશાં યાદજ રાખવું કે તેતો ગયોજ. અને આવતો વખત છે તે ભવિષ્ય અને ગર્ભાશયમાં છે. માટે ચાલતો વખત ધણોજ ઉત્તમ જાણી તેનો સહઉપયોગ કરવો.

**જાત કળત વિષે—**ગુલાબના છોડને કાંટા ધણી હેરાન કરે છે તો પણ તે ખુશબોદાર ખુબ આપ્યાં કરે છે. સુકાઈ ગએલી સુખડને છેવટે બાળના માઉ છે તો પણ સારી વાસ આપે છે, અને લીલી હોય તે પ્રસંગે કાપવા લાગે છે તો કુહાડીને વળગવાથી કુહાડી સારી વાસ મેળવે છે. તેમજ સજ્જન મનુષ્યને દુરીજન ધણ દુઃખ દેશે તો પણ સજ્જન પોતાની સરસાઈ છોડી દેતા નથી. અને દુરીજન તો સર્પ અને વીંછી જેવા જેરી પ્રાણીની ઉપમાને લામક છે. સર્પને કે વીંછીને પાળીપોષી દુધ સાકરમાં રાખો પણ અંજલિતાં કચરાયાથી ગુણુ ભૂલી જઈ ડંશ મારી બેહાલ બનાવે છે. તેમ દુરીજન માણસને હજારો ગુણુ થશે અને કદી એક અંજલિતાં અવગુણુ થશે તો કરેલા તમામ કામને દગ્ધ કરશે. માટે દુરિજનથી હંમેશાં ડરીને દૂર રહેવું.

**સ્નેહ વિષે—**સ્નેહ સાગર વિવેકની અર્પાદા નિત્ય જળવે છે,



પણ અકળાય છે ત્યારે પ્રતિજ્ઞા રૂપી પર્વતને પાણીની મીશાલે પીગતમ છે. એવો સ્નેહ એ અમલકારીક ચટકો છે.

**સમય વિષે**—દોહત અને દુસ્મન ફરી ફરીને હાથ ચઢતાં નથી, માટે એક વાર મળે તો જવા દેવાં નહીં.

**ધશકબાણ વિષે**—ધશકબાણમાં કાંઈ પણ મજેદ નથી. જીવ મરી મરીને જીવે છે, દિવના દુકડેદુકડા થઈ જાય છે, દિવ તેનું જીવ પીએ છે, એક જીવની જીવદાઈ આખી રાત પાહાડ જેવી લાગે છે, દિવસે દિવસે રસ વહી જઈ ખરાબી થાય છે, નાતગતમાં અને મિત્ર-મંડળમાં હુરરે હુરરે ના પોકાર થાય છે. હોય ? સ્ત્રીઓની ખુબી સુરતી અને માધુર્યતા પુરુષોને દીવાના કરે છે; તો પણ સમજી પાડે તો દીવાના નહિ જ બનવું જોઈએ. પાણીના ચઢતા પૂરની અંદર જેમ ન્હાવિક, પોતાના ન્હાવને ઘણીજ સંભાળથી સાચવે છે, તેમ માત્ર મનુષ્યે જીવાનીના ચઢતા પૂરમાં આ દેહરૂપી ન્હાવને ઘણી સંભાળથી સાચવવું, અને ધશકમાં ગીરફતાર થવું નહિ.

**હિંદુસ્તાનની હાલની સ્થિતિ**—સ્વદેશનું સર સુધ ગયું છે, બાહોશી બાહાર જતી રહી છે, હોંમત હડી ગઈ છે, પરાક્રમ પાયમાલ થઈ ગયું છે, ચાલાકી ચાલી ગઈ છે, સંપત્તિ સત્યાનાશ વળી ગયું છે, વિરોધનો વધારો થયો છે, દ્રોહની દોડદોડ થઈ રહી છે, લક્ષ્મી તદ્દત લુપ્ત ગઈ છે, અને ઉદ્યોગ રૂપી સૂર્ય તે અસ્ત પામ્યો છે, જેની ગેરહાજરીમાં આર્યપ્રજા, નિર્માલ્ય, નિર્ધન અને નિરાધાર અવસ્થાએ આવી પોહોચી છે.

**દુહો.**

સુખ આમે સંસારમાં, જે પાળે તન ધર્મ;

હર લેશે હિત સારતો, જરૂર પરખશે મર્મ.

**સમાપ્ત.**

## જાહેર ખબર.

આજકાલ મુંડળને વિતંતી જે નામે જણાવેલાં નવિન પુસ્તકો મળી નવકથી પ્રગટ થએલાં છે. આટે જોઈએ તો મંગળી લેશે.

### પુસ્તકનાં નામ.

### કિંમત.

હાથરભક્ત મુંડળ આટે બોધિક ગ્રામન સંગ્રહ...	...	૦-૨-
પવિત્ર શ્રી હાથર સ્તવનાવળી...	...	૦-૨-
શીવ સ્તવનાવળી...	...	૦-૨-
ભક્તહિત સાગર...	...	૦-૨-૧
કૃષ્ણબાળ ચરિત્ર....	...	૦-૨-૦
સતી સીતા અને રામવિયોગના નાટકનાં ગાયનો.	...	૦-૨-૦
સતી હાવાતી નાટકનાં ગાયનો...	...	૦-૨-૦
સતી પ્રભાવતી નાટકનાં ગાયનો...	...	૦-૨-૦
ચંદ્ર ચંદ્રાવતી નાટકનાં ગાયનો...	...	૦-૨-૦
વૃદ્ધી વિલાપ સંવત ૧૯૫૬ ની સાલનો...	...	૦-૦-૬
કૃષ્ણબાળ લીલા...	...	૦-૨-૦
કૃષ્ણદાણુ લીલા....	...	૦-૨-૦
વૈરાગ્ય મણી (રચાય છે)...	...	૧-૮-૦
સ્ત્રી નિતિ પ્રમંદ કશંક ગરખાવળી...	...	૦-૨-૦
સ્ત્રી ચરિત્ર અને ગુણાખ્યાન	...	૦-૨-૦
પવિત્ર મોહિની...	...	૦-૨-૦
વિદ્યાર્થીઓ આટે પ્રથમથી સાત ધારણ સુધીનાં નાટક...	...	૦-૨-૦
એજન...ભાગ ૨ નો...	...	૦-૨-૦
વિદ્યાર્થીઓ આટે બીજા બેલ ભાગ ૧...	...	૦-૨-૦
એજન...ભાગ ૨ નો...	...	૦-૨-૦

મુંડળ

